

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до тренінгів з економічної діагностики
державних підприємств з дисципліни
«Державне регулювання економіки»

(для здобувачів першого рівня
вищої освіти зі спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»)

У к л а д а ч –
д-р наук. з держ. упр-я, доц.
М. М. Трещов

Дніпро
2023

УДК 65.330
М 54

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
протокол № 3 від 15.11.2023 року*

Рецензенти:

Крушельницька Т.А., професор кафедри менеджменту, публічного управління та управління Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, доктор наук з державного управління, професор; **Матвєєва О.Ю.**, доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», кандидат наук з державного управління, доцент

М 54 **Методичні рекомендації до тренінгів з економічної діагностики державних підприємств з дисципліни «Державне регулювання економіки»** (для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування») / уклад. д-р наук. з держ. упр-я, доц. М. М. Трещов. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 52 с.

Укладач:

Трещов М.М., професор кафедри управління та адміністрування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор наук з державного управління, доцент

Методичні рекомендації до тренінгів з економічної діагностики державних підприємств з дисципліни «Державне регулювання економіки».

Для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та викладачів закладів вищої освіти.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ	7
2. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ	9
3. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА	11
4. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ, ПІДПРИЄМСТВ, ПРОДУКЦІЇ	17
5. УПРАВЛІНСЬКА ДІАГНОСТИКА	20
6. ДІАГНОСТИКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	23
7. ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА	26
8. ДІАГНОСТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА	29
Розрахункові завдання	32
Питання для підсумкового контролю.....	50

ВСТУП

Реалії російсько-української війни та необхідність в повоєнній відбудові України вимагають посилення впливу держави на стабілізацію та підтримку функціонування бізнес-середовища, що в тому числі вимагає застосування стратегічних підходів щодо підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, які ведуть свою діяльність в пріоритетних галузях національної економіки. Ефективність функціонування підприємств у середовищі воюючої країни та в умовах поствоєнної реконструктивної відбудови полягає в перманентному пошуку стратегій збереження та підтримки їх конкурентоспроможності, що унеможлиблюється за відсутності використання методичних підходів до прогнозування рівня конкурентоспроможності підприємств на основі проведення оцінки факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які впливають на результати їх діяльності.

На підставі вищезазначеного в умовах активізації проявів кризових явищ до найпріоритетніших завдань органів публічного управління слід віднести поліпшення якості планування конкурентних позицій суб'єктів господарювання, які ведуть свою діяльність в пріоритетних галузях національної економіки, як на тактичному, так і на стратегічному рівні.

Оцінка конкурентних позицій підприємств є складним завданням, що являє собою економіко-математичну багатопараметричну модель з низкою як кількісних та і якісних показників та методологічно поєднано з оцінкою і аналізом рівня конкурентоспроможності на поточний момент. Конкурентоспроможність представляє собою комплексну категорію, яка поєднує в собі економічні, політичні, управлінські, виробничі, маркетингові, інноваційно-інвестиційні, екологічні, демографічні, соціальні та інші процеси, внаслідок чого результатом прогнозування конкурентних позицій має бути система параметрів майбутньої діяльності суб'єктів господарювання або їх конкурентних переваг.

При цьому аналіз та прогнозування рівня конкурентоспроможності має свої специфічні методологію і завдання, розв'язанню яких і присвячена економічна діагностика:

- оцінка конкурентоспроможності або розрахунок кількісного показника конкурентоспроможності суб'єктів господарювання є початковим моментом для його виробничо-господарської діяльності та розробки стратегії розвитку;
- процес вивчення конкурентоспроможності повинен нести безперервний і систематичний характер, враховуючи при цьому стадію життєвого циклу продукції. Такий підхід дозволяє своєчасно приймати якісні управлінські рішення щодо оптимальних змін товарного асортименту, необхідності пошуку нових ринків збуту або нових ніш, розширення і

створення нових потужностей виробництва тощо;

- специфічність оцінки рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання викликає необхідність використовувати комплексний набір показників, аналізу яких можна уникнути при проведенні загальної оцінки виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Ці показники, перш за все, свідчать про ступінь стійкості стану суб'єктів господарювання, здатності випускати продукцію, яка користується попитом у споживачів та забезпечує їм стабільні доходи.

Вивчення елементів економічної діагностики в рамках програми навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» присвячене наданню базових знань щодо змісту економічної діагностики, характеристики її визначальних складових; формуванню вміння застосовувати основні методи діагностики конкурентного середовища, майна суб'єктів господарювання та їх ринкової вартості, виробничого потенціалу; проводити організаційно-управлінський, ситуаційний, фінансово-економічний, виробничо-господарський, інвестиційний аналіз, аналіз кадрового потенціалу, маркетингової діяльності, рейтингові оцінки, діагностику банкрутства та оцінку вартості суб'єктів господарювання; використовувати отримані знання для здійснення комплексної економічної діагностики суб'єктів господарювання державної, комунальної та приватної форми власності.

Мета проведення тренінгів з економічної діагностики державних підприємств з дисципліни «Державне регулювання економіки» – формування цілісного уявлення про теоретичні, методологічні та прикладні аспекти економічної діагностики суб'єктів господарювання.

Завдання:

знати: зміст економічної діагностики, характеристику її визначальних складових – діагностики конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, виробничого потенціалу, вартості суб'єктів господарювання як цілісного майнового комплексу, управлінської, фінансової та діагностики економічної безпеки, а також економічної культури.

уміти: застосовувати основні методи діагностики конкурентного середовища; оцінювання стратегічного протистояння суб'єктів господарювання-конкурентів; діагностики конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та товарів; діагностики майна суб'єктів господарювання та їх ринкової вартості; діагностики виробничого потенціалу підприємств; визначати ефективні методи управлінської діагностики; здійснювати організаційно-управлінський, ситуаційний, фінансово-економічний, виробничо-господарський, інвестиційний аналіз, аналіз кадрового потенціалу, маркетингової діяльності, рейтингові оцінки, діагностику банкрутства та оцінку вартості суб'єктів господарювання; використовувати отримані знання для здійснення комплексної економічної діагностики суб'єктів господарювання державної, комунальної та приватної форми власності.

Предметом вивчення елементів економічної діагностики державних підприємств з дисципліни «Державне регулювання економіки» є кількісна

характеристика, якісна ідентифікація стану та перспектив розвитку підприємств приватного та публічного сектору економіки.

Вивчення елементів економічної діагностики дозволить поліпшити якість процесу підготовки фахівців вищого рівня кваліфікації, здатних формулювати і розв'язувати комплексні наукові та практичні проблеми, а також завдання у сфері публічного управління та адміністрування.

Основними формами вивчення економічної діагностики державних підприємств в рамках викладання дисципліни «Державне регулювання економіки» є лекційні, практичні заняття, консультації.

Методами вивчення елементів економічної діагностики державних підприємств в рамках програми навчальної дисципліни «Державне регулювання економіки» є словесні (лекція-презентація, розповідь, пояснення, бесіда), практичні (аналіз помилок, колоквиум, розв'язання ситуаційних завдань), наочні (ілюстрація, презентація), проблемні (диспути-семінари за матеріалами лекції та самостійної роботи здобувачів).

Під час змішаної форми навчання – використання платформи MOODLE, проведення ZOOM-лекцій.

Під час дистанційної форми навчання – використання платформи MOODLE, проведення ZOOM-лекцій та практичних занять.

Згідно із політикою щодо відвідування занять для здобувачів вищої освіти денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для відсутності на заняттях є хвороба, академічна мобільність або інші випадки офіційної відсутності, які підтверджені документально. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю. За об'єктивних причин (наприклад, за станом здоров'я, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в дистанційному режимі (онлайн формі) за погодженням з деканом факультету.

Поточний контроль – усне опитування, письмовий експрес-контроль, оцінювання виконаного практичного завдання.

Підсумковий контроль – екзамен.

До підсумкового контролю допускаються здобувачі, які опрацювали всі розділи навчальної дисципліни на аудиторних заняттях та під час самостійної роботи.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням рівня його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання позитивної оцінки з поточного та підсумкового контролів.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ

1. Визначення сутності економічної діагностики.
2. Вихідна інформація: склад і вимоги до неї.
3. Характеристика джерел та способів формування інформаційної бази економічного діагностування.
4. Зміст економічної діагностики.
5. Стратегічні підходи щодо діагностування стану підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «економічна діагностика»?
2. Назвіть види економічної діагностики.
3. Перелічіть основні етапи процесу економічної діагностики на підприємстві.
4. Які можуть бути використані джерела формування інформаційної бази під час економічного діагностування на підприємстві.
5. Назвіть способи формування інформаційної бази економічної діагностики.
6. У чому полягає комплексний характер економічної діагностики?
7. Як вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду може вплинути на результати економічної діагностики?
8. Охарактеризуйте зв'язок між управлінським консультуванням і економічною діагностикою.
9. Що є об'єктом економічної діагностики підприємства?
10. Назвіть та охарактеризуйте суб'єктів економічної діагностики державного підприємства.

Тестові завдання

1. *Об'єктом діагностики суб'єктів господарювання є:*
 - а) виробнича система суб'єктів господарювання;
 - б) соціальна система суб'єктів господарювання;
 - в) організаційна система суб'єктів господарювання;
 - г) всі відповіді вірні.
2. *Економічна діагностика:*
 - а) включає прогнозування майбутнього стану об'єкта;
 - б) це процес визначення стану усіх елементів суб'єктів господарювання як системи;
 - в) передбачає визначення стадії розвитку об'єкта;
 - г) всі відповіді вірні.

3. Функціональне розміщення діагностики продукування передбачає наступну послідовність:

а) діагностика суб'єктів господарювання – діагностика конкурентоспроможності продукції – діагностика виробництва – діагностика процесів матеріально-технічного постачання;

б) діагностика процесів матеріально-технічного постачання – діагностика виробництва – діагностика конкурентоспроможності продукції – діагностика суб'єктів господарювання;

в) діагностика процесів матеріально-технічного постачання – діагностика виробництва – діагностика суб'єктів господарювання – діагностика конкурентоспроможності продукції;

г) діагностика виробництва – діагностика процесів матеріально-технічного постачання – діагностика суб'єктів господарювання – діагностика конкурентоспроможності продукції.

4. Аналіз інформації стану суб'єкта господарювання при виконанні економічної діагностики може включати:

а) причинно-наслідковий аналіз;

б) функціонально-цільовий аналіз;

в) системний аналіз;

г) всі відповіді вірні.

5. Що характеризує діагностичний аналіз:

а) встановлює причинно-наслідкові зв'язки форм і методів організації виробництва з управлінням, інформаційним забезпеченням тощо;

б) дозволяє побачити цілісний стан об'єкта дослідження виробничої системи;

в) сприяє встановленню стійких тенденцій зміни окремих характеристик процесу виробництва;

г) виявляє причини зміни елементів і характеристик організації виробництва.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: підруч. / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.

2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. / І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

3. Гусева О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.

2. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

1. Характеристика методичних підходів в діагностиці стану суб'єкта господарювання.
2. Інструментарій економічної діагностики.
3. Вибір прийомів та способів аналізу і оцінки стану суб'єкта господарювання.
4. Стратегічні підходи щодо діагностування стану суб'єкта господарювання.

Питання для самоконтролю

1. Визначте причини перманентної трансформації наукового інструментарію діагностики.
2. У чому полягає триєдність основи формування методу діагностики?
3. Назвіть підходи в оцінці банкрутства підприємств та охарактеризуйте їх.
4. Охарактеризуйте зміст методу інтегральної моделі.
5. Поясніть причини поділу методів аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства на формалізовані й неформалізовані.
6. Чи доцільно застосовувати методи економічного діагностування стану закордонних корпорацій в національній практиці господарювання?
7. Назвіть якісні способи і прийоми аналізу, а також оцінки стану суб'єкта господарювання та коротко охарактеризуйте їх.
8. Охарактеризуйте стан використання методів економічного діагностування стану українських підприємств.
9. Які виокремлюють кількісні прийоми та способи діагностування стану підприємств?
10. Які стратегічні підходи щодо діагностування стану підприємства є найбільш поширеними в управлінській практиці?

Практична складова

Характеристика значення економічної діагностики для розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання, у тому числі для підприємств державного сектору.

Практичне завдання

Завдання 1. Обрати методи, способи та прийоми дослідження визначеного для діагностики суб'єкта господарювання (групи суб'єктів господарювання) на базі наявної інформації.

Тестові завдання

1. Порівняльний аналіз:

- а) виявляє причини зміни елементів і характеристик організації виробництва;
- б) дозволяє співставити форми та методи організації виробництва
- в) сприяє встановленню стійких тенденцій зміни окремих характеристик виробничого процесу;
- г) встановлює причинно-наслідкові зв'язки форм і методів організації виробництва з управлінням, інформаційним забезпеченням і т.д.

2. Прогностичний аналіз:

- а) встановлює причинно-наслідкові зв'язки форм і методів організації виробництва з управлінням, інформаційним забезпеченням і т.д.;
- б) сприяє встановленню стійких тенденцій зміни окремих характеристик виробничого процесу;
- в) дозволяє побачити цілісний стан об'єкта дослідження виробничої системи;
- г) виявляє причини зміни елементів і характеристик організації виробництва.

3. Детальний аналіз:

- а) дозволяє співставити форми та методи організації виробництва;
- б) сприяє встановленню стійких тенденцій зміни окремих характеристик виробничого процесу;
- г) виявляє причини зміни елементів і характеристик організації виробництва;
- в) встановлює причинно-наслідкові зв'язки форм і методів організації виробництва з управлінням, інформаційним забезпеченням і т.д.

4. Системний аналіз:

- а) встановлює причинно-наслідкові зв'язки форм і методів організації виробництва з управлінням, інформаційним забезпеченням і т.д.;
- б) сприяє встановленню стійких тенденцій зміни окремих характеристик виробничого процесу;
- в) виявляє причини зміни елементів і характеристик організації виробництва;
- г) дозволяє побачити цілісний стан об'єкта дослідження.

5. Основних етапів здійснення економічної діагностики є:

- а) вісім;
- б) шість;
- в) п'ять;
- г) сім.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. / І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
3. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромашенко О.С. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.
4. Ткаченко А.М., Пожуєва Т.О. Діагностика як інструмент розробки стратегії розвитку бізнесу. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2020. № 2(12). С. 95-103.

3. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

1. Чинники, що характеризують конкурентне середовище та обумовлюють конкурентоспроможність підприємства.
2. Характеристика провідних сил конкурентного середовища.
3. Методика комплексного оцінювання конкурентного середовища.
4. Аналіз галузі і конкурентного середовища в ній.

Питання для самоконтролю

1. Яка мета діагностики конкурентного середовища?
2. Розкрийте зміст поняття «конкурентне середовище».
3. Перелічіть та охарактеризуйте чинники впливу на конкурентне середовище.
4. У чому полягає зміст теорії конкурентоспроможності за М. Потрером?
5. Як визначається індекс ринкової концентрації?
6. Охарактеризуйте методiku антимонопольного комітету.
7. У чому полягає особливість ситуаційного аналізу конкурентного середовища?
8. Охарактеризуйте метод BCG Matrix.
9. Назвіть провідні сили конкурентного середовища.
10. Що покладено в основу матриці McKinsey?

Практична складова

Практикум «Діагностика конкурентного середовища»:

1. Всебічна характеристика ринку.
2. Позиції конкурентів.
3. Порівняльний аналіз ринкових стратегій конкурентів.
4. Обчислення показників, які характеризують конкурентний статус суб'єкта господарювання в галузі.
5. Оцінка привабливості галузі за моделлю М.Портера.
6. Обґрунтуйте доцільність застосування Концепції національного ромбу М. Портера до діагностики конкурентного середовища підприємства.
7. Розкриття залежності діяльності підприємства від впливу макрота мікросередовища.
8. Вивчення можливостей покращення існуючого стану.

Практичні завдання

Завдання. Ознайомлення із найбільш популярними в управлінському середовищі фреймворками.

У постійному конкурентному середовищі розробка вигральної стратегії є надзвичайно важливою. Загальні конкурентні стратегії Портера, які часто називають конкурентною перевагою, були розроблені відомим економістом і професором Майклом Портером. Вперше вони були опубліковані в його фундаментальній книзі «Конкурентна стратегія: методи аналізу галузей і конкурентів».

Ці стратегії складають основу бізнес-конкурентних стратегій, часто викликаючи дискусії та викликаючи питання щодо їх ефективності та практичного застосування.

Конкурентна стратегія або стратегія Портера передбачає обдуманий вибір і дії підприємства для отримання переваги над конкурентами. Це вимагає ретельного аналізу галузевого ландшафту, розуміння потреб і вподобань клієнтів, а також визначення того, як виділитися серед конкурентів. Розробляючи та впроваджуючи ефективні стратегії, підприємства можуть створити стійку конкурентну перевагу, що є ключовим компонентом конкурентної стратегії Портера.

Загальні стратегії Майкла Портера забезпечують надійну структуру для бізнесу, спрямовуючи їх на встановлення чіткої та стійкої позиції на ринку. Ці стратегії окреслюють три основні підходи до досягнення конкурентної переваги – лідерство за витратами, диференціація та фокусування.

Лідерство за витратами: ця стратегія позиціонує підприємство як виробника з найнижчими витратами у своїй галузі, зберігаючи при цьому задовільну якість. Завдяки ефекту масштабу, ефективній діяльності та

ефективному управлінню витратами підприємство може пропонувати свої продукти чи послуги за нижчими цінами, ніж конкуренти. Хоча цей підхід особливо ефективний на ринках чутливих до цін і може залучити значну клієнтську базу, він створює такі проблеми, як підтримка стандартів якості, контроль витрат і адаптація до змін у конкурентному середовищі. Компанії, які успішно впроваджують лідерство за витратами, включають Walmart, відомий своєю операційною ефективністю та низькими цінами, і Ryanair, відомий своїми економічно ефективними операціями та доступними авіаперельотами.

Диференціація: стратегія, яка створює унікальні продукти, послуги або бренди, які відрізняють підприємство від конкурентів. Наголошуючи на таких факторах, як дизайн, функції, технології, якість або обслуговування клієнтів, підприємство може запропонувати найвищу цінність, керуючи високими цінами та зміцнюючи лояльність клієнтів. Успішна диференціація потребує інвестицій у дослідження та розробки, маркетинг і непохитну відданість якості. Акцент Apple на інноваційному дизайні та досвіді користувачів, а Nike – іміджі бренду та високоякісних спортивних продуктах є прикладом успішних стратегій диференціації.

Фокусування: ця стратегія включає націлювання на певний ринковий сегмент або нішу та адаптацію продуктів, послуг або маркетингових заходів для задоволення унікальних потреб цього сегмента. Цього можна досягти шляхом орієнтації на витрати або шляхом диференціації, що дозволяє підприємствам обслуговувати вузьку клієнтську базу ефективніше, ніж більш конкуренти, які пропонують більш широкий спектр товарів. Переваги фокусування – це лояльність клієнтів, зниження конкуренції та виконання особливих вимог клієнтів. Однак обмежений розмір ринку та зміни в уподобаннях клієнтів можуть створити проблеми. Прикладом компанії, яка успішно реалізує стратегію фокусування, є Lululemon. Lululemon зосереджується на нішевому ринку спортивного одягу преміум-класу та одягу для йоги. Вони адаптували свою продукцію та імідж бренду, щоб задовольнити любителів фітнесу та тих, хто шукає високоякісний спортивний одяг.

Успішна реалізація стратегії вимагає чіткого розуміння цільових клієнтів, ефективного розподілу ресурсів і послідовного узгодження діяльності та рішень для підтримки обраної стратегії. Для створення конкурентних переваг підприємства повинні ретельно оцінити свої можливості, ринкову динаміку та конкурентний ландшафт, щоб визначити, який підхід найкраще відповідає їхнім цілям і ресурсам.

Управлінців застерігають від сценарію «застрягти посередині», коли підприємство не в змозі дотримуватися принаймні однієї з трьох загальних стратегій – лідерства за витратами, диференціації або фокусування. Такі підприємства опиняються в нестабільній стратегічній ситуації, не маючи частки ринку, капіталовкладень або концентрації для ефективної конкуренції. Підприємства, які опинилися в такому скрутному становищі, часто

страждають від розмитої корпоративної культури, суперечливих організаційних механізмів і зниження прибутковості. Вирішення цієї ситуації вимагає твердого та стратегічного рішення щодо лідерства у витратах, стратегії фокусування чи диференціації, що часто потребує суттєвих змін або інвестицій.

Кожна загальна стратегія несе потенційні ризики.

Для лідерства у витратах ризики включають технологічні зміни, які роблять попередні інвестиції застарілими, конкуренти копіюють або інвестують у передові об'єкти, не помічають суттєвих змін у продукті чи маркетингу через зосередженість на витратах та інфляцію витрат.

Для диференціації ці ризики охоплюють збільшення різниці у витратах, що робить неадекватною лояльність до бренду, зниження попиту покупців на відмітні атрибути або конкуренти, які імітують пропозиції підприємства, таким чином зменшуючи сприйману унікальність.

Ризики стратегії фокусування пов'язані з тим, що економічна перевага підривається конкурентами, які мають більш широкий спектр товарів, уподобаннями цільового ринку, що збігаються із загальним ринком, або субтаргетуванням конкурентів у межах стратегічної цілі.

Ціноутворення, характеристики продукту, обслуговування клієнтів, орієнтація на ринок і брендинг відіграють вирішальну роль у конкурентній стратегії. Ціноутворення можна використовувати, щоб виділити підприємство, пропонуючи нижчі, вищі або вищі ціни порівняно з конкурентами. Унікальні характеристики продукту чи послуги можуть служити конкурентною перевагою, залучаючи клієнтів інноваційними пропозиціями, які ефективніше задовольняють їх потреби.

Відмінне обслуговування клієнтів, продемонстроване ефективною підтримкою, чутливістю на відгуки та високим рівнем персоналізації, може значно відрізнити підприємство від його конкурентів. Крім того, орієнтація на конкретний сегмент ринку дає змогу підприємству налаштувати свої пропозиції, точно задовольняючи унікальні потреби та вподобання цього сегмента, отримуючи таким чином конкурентну перевагу.

Крім того брендинг відіграє життєво важливу роль у конкурентній стратегії, оскільки він допомагає встановити ідентичність і репутацію підприємства на ринку. Сильний бренд із чіткою ціннісною пропозицією може виділити організацію з-поміж її конкурентів, створити лояльність клієнтів і досягти високих цін. Ефективно використовуючи ціни, характеристики продукту, обслуговування клієнтів, орієнтацію на ринок і брендинг, підприємства можуть випередити конкурентів і досягти стійкої конкурентної переваги.

Тестові завдання

1. *Оберіть правильну послідовність діагностування підприємства:*

- а) аналіз – оцінка – діагноз – моніторинг – прогноз;
- б) аналіз – діагноз – оцінка – прогноз – моніторинг;
- в) аналіз – оцінка – діагноз – прогноз – моніторинг;
- г) оцінка – аналіз – діагноз – прогноз – моніторинг.

2. *До внутрішніх джерел інформації відносяться:*

- а) інтернет-джерела;
- б) бухгалтерську та фінансову звітність суб'єкта господарювання;
- в) інформацію державних і недержавних глобальних та національних інформаційних служб;
- г) всі відповіді правильні.

3. *До зовнішніх джерел інформації відносяться:*

- а) інформацію державних і недержавних глобальних та національних інформаційних служб;
- б) довідники;
- в) інтернет-джерела;
- г) всі відповіді правильні.

4. *Функціонально-діагностичний аналіз – це:*

- а) вивчення цілей діяльності, їх градація, процес уточнення планів суб'єкта господарювання, аналіз організаційної структури;
- б) встановлення позитивних і негативних факторів впливу на стан суб'єкта господарювання і визначення його майбутньої перспективи;
- в) всі відповіді правильні;
- г) оцінка різноманітних складових виробничо-економічного розвитку суб'єкта господарювання.

5. *Що дозволяє виявити параметри впливу на реалізацію продукції:*

- а) аналіз маркетингу;
- б) фінансово-економічний аналіз;
- в) аналіз виробничого потенціалу;
- г) ситуаційний аналіз.

Рекомендована література

- 1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
- 2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. /

І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

3. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.

4. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

5. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

6. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

7. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

8. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-V. URL : : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

9. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листоп. 1993 р. № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

10. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 13 січ. 2012 р. № 4231-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.

11. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

12. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

13. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.

14. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.

15. Майстро Р., Назаренко Д. Управлінські інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств. Вісник НТУ «ХП» (економічні науки). 2020. № 1. С. 95-98. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.1.95>.

16. Мунько А.Ю. Інституційні особливості державного регулювання споживчого ринку України. Науковий вісник: Державне управління. 2021. № 4 (10). С. 95 – 115.

17. Трещов М. М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів / М. М. Трещов // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – Вип. 4 (33). – С. 67 – 75.

18. Трещов М.М. Макроекономічні ризики бюджетної політики України в умовах кризи. Вісник післядипломної освіти. Серія «соціальні та поведінкові науки». Київ: УМО НАПНУ, 2021. Вип. 16 (45). С. 253 – 266.

19. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризики та напрями змін. Таврійський науковий вісник. 2022. № 1. С. 87 – 93.

4. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ, ПІДПРИЄМСТВ, ПРОДУКЦІЇ

1. Теоретичні підходи до визначення змісту конкурентоспроможності.
2. Чинники впливу на конкурентоспроможність підприємства.
3. Поняття конкурентоспроможності продукції підприємства.
4. Методичні підходи щодо діагностики конкурентоспроможності.
5. Виклики формуванню організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні чинники впливу на конкурентоспроможність підприємства?
2. За яких умов можна зробити висновки про інтенсивну конкуренцію на ринку?
3. Охарактеризуйте бар'єри на шляху суб'єкта господарювання на ринок з позицій конкуренції.
4. Розкрийте зміст поняття «стратегічна група конкурентів».
5. У чому полягає розрахунковий метод визначення конкурентного статусу підприємства?
6. Перелічіть підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства.
7. Продемонструйте взаємозв'язок між параметрами та показниками конкурентоспроможності продукції.
8. Які одиничні та групові показники використовуються для оцінки конкурентоспроможності продукції?
9. Відтворіть послідовність аналізу конкурентоспроможності продукції.
10. У чому полягає зміст ABC-аналізу?

Практична складова

Дискусія «Позиціонування державного підприємства в конкурентному середовищі». Вивчення можливостей покращення існуючого стану.

Практичні завдання

Завдання 1. Оберіть державне підприємство та охарактеризуйте його конкурентні позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Запропонуйте шляхи підвищення його конкурентоспроможності із урахуванням умов воєнного стану.

Тестові завдання

1. Що представляє собою ABC-аналіз?

- а) порівняння конкурентних позицій та зрілості галузі;
- б) зіставлення частки ринку продукції суб'єкта господарювання і рівня маржинального доходу по окремих видах продукції;
- в) зіставлення сильних сторін суб'єкта господарювання і привабливості стратегічних зон господарювання;
- г) всі відповіді правильні.

2. Визначте складові фінансово-економічного аналізу:

- а) всі відповіді правильні;
- б) аналіз фінансово-економічних коефіцієнтів, оборотних активів і фінансового циклу, аналіз безбитковості, структури і динаміки витрат;
- в) аналіз фінансово-економічних коефіцієнтів, аналіз безбитковості, структури і динаміки витрат, людських ресурсів;
- г) аналіз фінансово-економічних коефіцієнтів, оборотних активів, безбитковості, організаційної структури.

3. Який з методів не застосовується при проведенні функціонально-діагностичного аналізу:

- а) аналіз коефіцієнтів;
- б) горизонтальний;
- в) аналіз безбитковості;
- г) вертикальний.

4. Визначте криву, яка характеризує ABC-аналіз:

- а) Паретто;
- б) Лоренса;
- в) безбитковості.
- г) Ансоффа;

5. Аналіз ефективності функціонування підсистем з управління персоналу включається в:

- а) аналіз виробничої системи;
- б) аналіз людських ресурсів;
- в) маркетинговий аналіз;
- г) аналіз фінансово-економічного стану.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. /

І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

3. Гусєва О.Ю., Воскобоєва О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.

5. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

6. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

9. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листоп. 1993 р. № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

10. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 13 січ. 2012 р. № 4231-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.

11. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

12. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

13. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.

14. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.

15. Майстро Р., Назаренко Д. Управлінські інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств. Вісник НТУ «ХП» (економічні науки). 2020. № 1. С. 95-98.

16. Трещов М.М. Стратегічне управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів і базові положення його методології / Т. А. Крушельницька, М. М. Трещов // Eurasian Academic Research Journal. – Yerevan : ESSA, 2018. – № 10 (28). – С. 6 – 13.

17. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризику та напрями змін. Таврійський науковий вісник. 2022. № 1. С. 87 – 93.

18. Трещов М.М. Україна в глобальних рейтингах: ретроспектива та напрями розвитку. Таврійський науковий вісник. 2022. № 2. С. 98 – 104.

19. Трещов М.М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. Публічне управління та митне адміністрування. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.

20. Мунько А.Ю. Прогнозування конкурентних позицій підприємств аграрного сектору як складник державної політики розвитку галузі. Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Дніпро, 20 верес. 2022 р. Дніпро, ДДАЕУ, 2022. С. 226-228.

5. УПРАВЛІНСЬКА ДІАГНОСТИКА

1. Базові елементи управлінської діагностики організації.
2. Інструменти і методи управлінської діагностики.
3. Діагностика структури управління і якості управлінських рішень.
4. Оцінювання зв'язків підприємства з зовнішнім середовищем.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте зміст експертного підходу в управлінському діагностуванні.
2. Які показники доцільно використовувати під час управлінського діагностування?
3. Оцініть перспективи запровадження управлінського діагностування на вітчизняних підприємствах.
4. Продемонструйте поетапність здійснення управлінської діагностики.
5. Якими є особливості діагностування організаційної структури управління підприємством?
6. У чому полягає комплексний характер аналізу основних проблем підприємства під час управлінського діагностування?
7. Назвіть методи управлінської діагностики.
8. Перелічіть інструменти управлінської діагностики.
9. Які інструменти управлінської діагностики, на Вашу думку, є найбільш ефективними?
10. Як оцінити якість управлінських рішень на підприємстві?

Практична складова

Обговорення питань:

- «На вашу думку управлінська діагностика виступає універсальним методом визначення рівня ефективності функціонування суб'єкта господарювання?»;
- «Визначте основні проблеми методики проведення управлінської діагностики?»;
- «Наскільки важлива управлінська діагностика в діяльності суб'єкта господарювання?».

Практичні завдання

Завдання 1. Визначитися з вибором між власним виробництвом та придбанням зі сторони комплектуючих, рішення обґрунтувати. З метою забезпечення константності виробництва необхідними є окремі комплектуючі. За умови виробництва їх на суб'єкті господарювання постійні витрати на утримання обладнання складуть 2 млн грн на рік, а перемінні витрати на одиницю продукції – 1500 грн. Зовнішня пропозиція комплектуючих складає 6500 грн за одиницю.

Завдання 2. За допомогою методів оцінювання управлінців, зваженої оцінки, а також комплексного підходу, виявити найбільш проблемні процеси, які існують на суб'єкті господарювання, що належить до підприємств гірничо-металургійного комплексу.

Тестові завдання

1. Який аналіз включає складання матриць життєвого циклу продукції підприємства?

- а) аналіз продуктів;
- б) АВС-аналіз;
- в) аналіз беззбитковості;
- г) аналіз продажів.

2. Який аналіз полягає у визначенні критичної точки функціонування суб'єкта господарювання?

- а) аналіз пакування;
- б) АВС-аналіз;
- в) аналіз продажу;
- г) аналіз беззбитковості.

3. Метод, який дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства та є базисом для формування фінансової політики підприємства – це:

- а) аналіз фінансово-економічних коефіцієнтів;
- б) діагностичний аналіз;
- в) системний аналіз;
- г) всі відповіді правильні.

4. Аналіз, метою якого є формування загальної картини залежності діяльності суб'єкта господарювання від рішень власників і юридичних факторів, які впливають на позицію суб'єкта господарювання – це:

- б) SWOT-аналіз;
- а) аналіз структури власності суб'єкта господарювання;
- г) аналіз рівня беззбитковості;
- в) аналіз стратегічної позиції суб'єкта господарювання.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. / І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
3. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.
4. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 13 січ. 2012 р. № 4231-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
7. Зєніна-Біліченко А.С. Методичні аспекти інноваційного та креативного проектування управлінської діяльності. Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». 2019. № 1. С. 189-201. URL : <https://doi.org/10.31359/2312-3427-2019-1-189>.
8. Кривов'язюк І. Управлінські інновації в системі рішень сучасного бізнесу. *Економічний форум*. 2022. № 1(1). С. 127-134. URL : <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-1-16>.
9. Майстро Р., Назаренко Д. Управлінські інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Вісник НТУ «ХП» (економічні науки)*. 2020. № 1. С. 95-98. URL: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.1.95>.
10. Свидрук І.І. Новітні управлінські підходи до креативної мотивації працівників. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. 2020. № 38. С. 42-45. URL : <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-38-7>.
11. Мунько А.Ю., Трещов М.М. Україна в світі: соціально-економічний вимір. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Дніпро : ДДУВС, 2020. № 2. С. 327 – 335.
12. Трещов М.М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. Публічне управління та митне адміністрування. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.

6. ДІАГНОСТИКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1. Підходи до визначення змісту і складових виробничого потенціалу суб'єкта господарювання з точки зору теорії.
2. Фактори впливу на виробничий потенціал суб'єкта господарювання
3. Методичні підходи до аналізу і оцінки виробничого потенціалу суб'єкта господарювання.
4. Оцінка техніко-організаційного рівня константного виробництва.
5. Гнучкість системи виробництва та її діагностика.

Питання для самоперевірки

- 1 Розкрийте зміст поняття «потенціал підприємства»?
- 2 Які показники доцільно використовувати для оцінки потенціалу підприємства у рамках результативного підходу?
- 3 Чи є складнощі під час оцінки потенціалу підприємства задля прийняття тактичних рішень?
- 4 Назвіть стратегічні проблеми, які можливо розв'язати за допомогою діагностики потенціалу підприємства.
- 5 Назвіть особливості застосування ресурсного підходу до оцінки потенціалу підприємства.
- 6 Які параметри використовуються під час оцінювання гнучкості виробничих систем?
- 7 Як розраховується узагальнюючий показник гнучкості виробничої системи?
- 8 Перелічіть основні фактори впливу на виробничий потенціал підприємства.
- 9 Назвіть основні, на Вашу думку, фактори впливу на виробничий потенціал державного підприємства в умовах війни.
- 10 Які виокремлюють складові виробничого потенціалу підприємства?

Практична складова

1. Робота в малих групах «Проведення оцінки вартості досліджуваного підприємства». Оцінювання вартості підприємства за трьома підходами, використання розрахунку статистичної середньозваженої величини.
2. Робота в малих групах. Наведіть приклади ЦМК конкретно визначеної території – регіону, області, міста. Опишіть їх види діяльності, ніші ринку нерухомості.

Практичні завдання

Завдання 1. Виконати індивідуальне завдання з проведення оцінки вартості досліджуваного підприємства. Для цього оцінити вартість підприємства за трьома підходами, використавши розрахунок статистичної середньозваженої величини.

Тестові завдання

1. Тактичні рішення мають супроводжуватися оцінкою використання:

- а) інформаційного потенціалу;
- б) виробничого потенціалу;
- в) фінансового потенціалу;
- г) всі відповіді правильні.

2. Ресурсний підхід в оцінці потенціалу суб'єкта господарювання передбачає використання наступних показників:

- а) фондівдача;
- б) матеріаловіддача;
- в) фондомісткість;
- г) матеріаломісткість.

3. Результативний в оцінці потенціалу суб'єкта господарювання використання передбачає використання наступних показників:

- а) фондівдача;
- б) матеріаловіддача;
- в) трудомісткість;
- г) фондомісткість.

4. Автоматизоване виробництво гнучкого типу організації передбачає:

- а) безперервність процесу виробництва;
- б) мінімізацію затрат;
- в) зміну програм і методів управління;
- г) можливість швидкої перебудови процесу виробництва.

5. Технологія, яка дозволяє виробляти декілька поколінь нової продукції називається:

- а) стабільною;
- б) ефективною;
- в) мінливою;
- г) гнучкою.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. / І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
3. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.
4. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.
5. Дикань В.Л., Кужавський М.С. Digital-маркетинг як інструмент нарощення вартості підприємств в умовах цифровізації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2022. № 80. С. 21-32.
6. Овчиннікова В.О., Тарасенко А.О. Ключові аспекти виробничого менеджменту. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 33. С. 241-245.
7. Ткаченко А.М., Пожуєва Т.О. Діагностика як інструмент розробки стратегії розвитку бізнесу. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2020. № 2(12). С. 95-103.
8. Трещов М.М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів / М. М. Трещов // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – Вип. 4 (33). – С. 67 – 75.
9. Трещов М.М., Хохба О.Т. Удосконалення методології смартизації управління розвитком територій. *Науковий вісник: державне управління*. Київ: ТОВ «Про формат». 2023. № 1 (13). С. 178 – 194.

7. ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА

1. Суть та потреба у використанні фінансової діагностики.
2. Життєвий цикл організації і тенденції зміни значень певних груп показників фінансового її стану.
3. Діагностика ліквідності, рентабельності та фінансової стійкості.
4. Дескриптивні, предикативні і нормативні моделі фінансової діагностики, сутність їх та нюанси і сфера використання.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні методологічні проблеми фінансової діагностики.
2. Чи можна вважати фінансову діагностику універсальним методом визначення рівня ефективності функціонування підприємства? Обґрунтуйте Вашу думку.
3. Назвіть ключові цілі зовнішньої фінансової діагностики.
4. Як часто застосовується вертикальний, горизонтальний та коефіцієнтний аналіз під час фінансової діагностики?
5. Визначте місце фінансової діагностики в фінансово-аналітичній роботі підприємства.
6. Спираючись на положення Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку визначте основні принципи формування фінансової звітності.
7. У чому полягає сутність дескриптивних моделей фінансової діагностики?
8. Які виділяють предикативні моделі?
9. Як здійснюється фінансова діагностика за ліквідністю?
10. Як здійснюється фінансова діагностика підприємства за рентабельністю?

Практична складова

1. Робота в малих групах «Аналіз фінансового стану заданого підприємства». Оцінка динаміки та структури балансу. Дослідження динаміки валюти балансу та його структури з визначенням складу майна і джерел утворення його. Оцінювання ступіня кризового стану.
2. Робота в малих групах «Оцінка ліквідності активів заданого підприємства та його платоспроможності». Аналіз ліквідності балансу за етапами: визначення балансу ліквідності; калькуляція та аналіз базових показників ліквідності.

Практичні завдання

Завдання. Здійснити аналіз фінансового стану заданого підприємства. Оцінити динаміку та структуру балансу. Дослідити динаміку валюти балансу та його структури в розрізі аналізу складу майна та джерел його утворення. Зробити висновок про ступінь кризового стану.

Тестові завдання

1. *Оцінка ліквідності, забезпеченості власними засобами, платоспроможності належить до:*

- а) нормативної системи критеріїв для оцінки неплатоспроможності суб'єкта господарювання;
- б) комплексної діагностики неплатоспроможності суб'єкта господарювання;
- в) адаптивної моделі балансового прибутку;
- г) комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.

2. *Оцінка ймовірності банкрутства на основі методу Альтмана належить до:*

- а) комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання;
- б) комплексної діагностики неплатоспроможності суб'єкта господарювання;
- в) адаптивної моделі балансового прибутку;
- г) нормативної системи критеріїв для оцінки неплатоспроможності суб'єкта господарювання.

3. *Аналіз конкурентоспроможності, стану виробництва, реалізації, основних засобів, обігових активів, виробничого потенціалу суб'єкта господарювання належить до:*

- а) адаптивної моделі балансового прибутку;
- б) комплексної діагностики неплатоспроможності підприємства;
- в) нормативної системи критеріїв для оцінки неплатоспроможності підприємства;
- г) комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану підприємства.

4. *Оцінка рентабельності, прибутку, структури формування прибутку та резервів його нарощування відноситься до:*

- а) нормативної системи критеріїв оцінки неплатоспроможності;
- б) комплексної однокритеріальної оцінки фінансового стану суб'єкта

господарювання;

в) комплексної діагностики неплатоспроможності суб'єкта господарювання;

г) адаптивної моделі балансового прибутку.

5. На етапі фундації суб'єкта господарювання особливої уваги потребує вивчення наступних показників ділової і економічної активності:

а) показники ліквідності;

б) показники обіговості;

в) показники рентабельності капіталу та продажу;

г) показники фінансового стану.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л.Дикань, І.В.Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.

2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. / І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

3. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Держ. ун-т телекомунікацій, 2021. 164 с.

4. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

5. Трещов М. М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів / М. М. Трещов // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. – Вип. 4 (33). – С. 67 – 75.

6. Трещов М.М. Удосконалення оперативного управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації влади в Україні. Публічне управління та митне адміністрування. Дніпро: Гельветика, 2021. Вип. 1 (28). С. 83 – 87.

7. Трещов М.М. Макроекономічні ризики бюджетної політики України в умовах кризи. Вісник післядипломної освіти. Серія «соціальні та поведінкові науки». Київ: УМО НАПНУ, 2021. Вип. 16 (45). С. 253 – 266.

8. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризики та напрями змін. Таврійський науковий вісник. 2022. № 1. С. 87 – 93.

8. ДІАГНОСТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

1. Поняття, цілі та функціональні складники економічної безпеки суб'єкта господарювання.
2. Ідентифікація точної зони функціонування суб'єкта господарювання.
3. Якісні характеристики стану безпеки (небезпеки), їх бальна оцінка.
4. Ризик і небезпеки в системі прийняття управлінських рішень.
5. Антикризовий менеджмент і економічна безпека суб'єкта господарювання.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть відмінності між «кризовим станом» функціонування підприємства та «станом кризи».
2. Назвіть основні методологічні підходи до діагностики економічної безпеки підприємства та коротко охарактеризуйте їх зміст.
3. У чому полягає сутність однокритеріальних показників прогнозування неплатоспроможності підприємства?
4. Перелічіть недоліки та переваги наявних однокритеріальних показників прогнозування неплатоспроможності підприємства.
5. Обґрунтуйте можливості формування довгострокової економічної безпеки підприємства.
6. Визначте стани функціонування підприємства.
7. Обґрунтуйте можливості формулювання універсального показника розмежування безпечного стану функціонування підприємства і кризового.
8. Як здійснюється бальна оцінка якісних характеристик стану безпеки (небезпеки) підприємства?
9. Розкрийте зміст антикризового менеджменту на підприємстві.
10. Надайте визначення поняття «економічна безпека підприємства».

Практична складова

1. Робота в малих групах. Встановити можливі небезпеки, які впливають на діяльність заданого державного підприємства та визначити їх види (природні чи штучні).
2. Опанування змісту та навичок щодо методики проведення інтегральної оцінки рівня безпечності заданого підприємства.

Практичне завдання

Завдання. Провести інтегральну оцінку рівня безпечності заданого підприємства. Визначити поточну зону функціонування підприємства за таким алгоритмом: 1-0,7 – сектор нормального рівня безпеки; 0,69-0,5 – сектор нестійкого рівня безпеки; 0,49-0,3 – сектор критичного рівня безпеки; 0,29-0 – сектор кризового рівня безпеки.

Тестові завдання

1. Комплекс заходів з реструктуризації задля виходу суб'єкта господарювання з кризи може включати:

- а) організаційно-правове реформування суб'єкта господарювання;
- б) реструктуризацію кредиторської заборгованості;
- в) забезпечення надходження достатньої маси грошових коштів;
- г) зміну моделі управління суб'єктом господарювання.

2. Комплекс заходів з санації задля виходу суб'єкта господарювання з кризи може включати:

- б) реструктуризацію суб'єкта господарювання;
- в) перепрофілювання діяльності;
- а) напрямки фінансового оздоровлення суб'єкта господарювання;
- г) всі відповіді правильні.

3. З метою виведення суб'єкта господарювання з кризового стану може бути використано наступні механізми

- а) приватизація;
- б) банкрутство;
- в) реструктуризація;
- г) реприватизація.

4. Форс-мажорні обставини відносять до такого роду причин кризи, як:

- а) природні;
- б) техногенні;
- в) зовнішні;
- г) внутрішні.

5. Аналіз та оцінка економічної безпеки суб'єкта господарювання мають включати:

- а) розрахунок узагальнених показників економічної безпеки для кожної з функціональних складових;
- б) виявлення внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають

економічну безпеку суб'єкта господарювання, аналіз і оцінка ступеня її впливу;

в) розроблення використання найбільш ефективних ресурсів;

г) розрахунок інтегрального показника економічної безпеки.

Рекомендована література

1. Економічна діагностика: Підручник / В.Л. Дикань, І.В. Токмакова, В.О.Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика. 2-ге вид. : навч. посіб. / І.В.Кривов'язюк. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.
3. Гусєва О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Економічна діагностика: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 164 с.
4. Бюджетний Кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Господарський кодекс України від 9 січ. 2007 р. № 549-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
6. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
7. Митний кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
8. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-V. URL : : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26 листоп. 1993 р. № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.
10. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 13 січ. 2012 р. № 4231-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.
11. Мунько А.Ю., Трещов М.М. Україна в світі: соціально-економічний вимір. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Дніпро : ДДУВС, 2020. № 2. С. 327 – 335.
12. Трещов М.М. Відновлення та розвиток національної економіки: ризику та напрями змін. Таврійський науковий вісник. 2022. № 1. С. 87 – 93.
13. Трещов М.М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. Публічне управління та митне адміністрування. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.

РОЗРАХУНКОВІ ЗАВДАННЯ

Формування знань з теорії економічної діагностики та оволодіння теоретико-методологічними основами її здійснення неможливо без опанування практичними навичками шляхом розв'язання задач. З цією метою практична підготовка здобувачів вищої освіти з дисципліни «Економічна діагностика» спрямована на формування вмінь роботи з інформаційною базою, проведення фінансового та інших видів аналізу, а також формулювання висновків з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Розрахункові завдання «Аналіз майна підприємства»

Для оцінки стану та руху необоротних активів (основні засоби) розраховують показники:

- коефіцієнт зносу основних засобів;
- індекс постійного активу;
- коефіцієнт вибуття основних засобів;
- коефіцієнт оновлення основних засобів;
- коефіцієнт реальної вартості майна.

1. *Індекс постійного активу (I_{na})* показує відсоток основних засобів і необоротних активів у джерелах власних засобів:

$$I_{na} = \frac{\text{Необоротні активи}}{\text{Власний капітал}} \times 100.$$

2. *Коефіцієнт реальної вартості майна (K_{pvm})* показує відсоток засобів виробництва у вартості майна, рівень виробничого потенціалу, забезпеченість виробничими засобами (норма $> 0,5$):

$$K_{pvm} = \frac{OЗ + ВЗ + НЗВ}{ВБ} \times 100$$

де *OЗ* – залишкова вартість основних засобів;

ВЗ – виробничі запаси;

НЗВ – незавершене виробництво.

3. *Коефіцієнт зносу основних засобів (K_3)* показує, в якій мірі профінансовані за рахунок зносу заміна і відновлення основних засобів (збільшення даного коефіцієнта характеризує погіршення стану матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання):

$$K_3 = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \cdot 100.$$

$K_{\text{зносу}}$ розраховується на початок і кінець звітного періоду.

Доповненням цього показника до 100% (чи одиниці) є *коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{\text{прид}}$)*:

$$K_{\text{прид}} = 1 - K_3 .$$

4. *Коефіцієнт оновлення основних засобів ($K_{\text{оновл}}$)* визначає відсоток від наявних на кінець звітного періоду основних засобів, яка складає нові основні засоби і розраховується за формулою:

$$K_{\text{оновл}} = \frac{\text{Вартість основних засобів, що надійшли за звітний період}}{\text{Первісна вартість основних засобів на кінець звітного періоду}} \cdot 100.$$

5. *Коефіцієнт вибуття основних засобів ($K_{\text{виб}}$)* показує, який відсоток основних засобів, з якими суб'єкта господарювання розпочав свою діяльність у звітному періоді вибув з різних причин:

$$K_{\text{виб}} = \frac{\text{Вартість основних засобів, що вибули за звітний період}}{\text{Первісна вартість основних засобів на початок звітного періоду}} \cdot 100.$$

В аналізі оборотного капіталу здійснюється групування оборотного капіталу за основними ознаками, визначається зміна динаміки і структура оборотного капіталу, встановлюються джерела формування та розраховують показники ефективності використання, які характеризують ділову активність суб'єкта господарювання.

Завдання 1. Проаналізуйте зміни вартості, складу та структури майна (капіталу) суб'єкта господарювання за даними балансу.

Показники	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)		в % до змін підсумку балансу
		тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	в тис. грн.	в питомій вазі, %	
1. Основний капітал								
2. Оборотний капітал								
Усього			100,0		100,0			

Висновок:

Завдання 2. Розрахуйте показники технічного стану та руху основних засобів суб'єкта господарювання. Проаналізуйте технічний стан основних засобів суб'єкта господарювання.

Показники	Джерело інформації	На початок року	Надійшло (введено)	Вибуло	На кінець року	тис. грн.	
						Абсолютний приріст	Темп росту, %
1. Первісна вартість основних засобів							
2. Залишкова вартість основних засобів							
3. Знос			X	X			
4. Коефіцієнт придатності, %	X		X	X			
5. Коефіцієнт зносу, %	X		X	X			X
6. Коефіцієнт оновлення, %	X	X	X	X		X	X
7. Коефіцієнт вибуття, %	X	X	X	X		X	X

Висновок:

Завдання 3. Проаналізуйте структуру та динаміку оборотних активів за даними балансу.

Показники	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Відхилення		Темп росту, %
		тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн.	Питома вага, %	тис. грн.	За питомою вагою, %	
Оборотні активи, в т.ч.:			100,0		100,0			
1. Запаси:								
1. Векселі одержані;								
2. Дебіторська заборгованість:								
3. Поточні фінансові інвестиції;								
4. Грошові кошти та їх еквіваленти;								
5. Інші оборотні активи.								

Висновок:

Розрахункове завдання «Аналіз капіталу суб'єкта господарювання»

Завдання 3. Проаналізуйте динаміку та структуру джерел формування капіталу суб'єкта господарювання і зробіть відповідні висновки.

Показник	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Відхилення (+, -)		в % до змін підсумку балансу
		тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	в тис. грн.	в питомій вазі, %	
Власний капітал								
Позиковий капітал								
Капітал підприємства			100,0		100,0		X	

Висновок:

Завдання 2. Проаналізуйте склад, структуру та динаміку джерел формування майна суб'єкта господарювання.

тис. грн.

Показник	Джерело інформації	На початок року	На кінець року	Зміни (+, -)	
				в сумі	%
1. Власний капітал: а) в сумі; б) в % до суми джерел					
2. Позиковий капітал: а) в сумі; б) в % до суми джерел					
у тому числі:					
2.1. Забезпечення наступних витрат і платежів: а) в сумі; б) в % до позикового капіталу					
2.2. Довгострокові зобов'язання: а) в сумі; б) в % до позикового капіталу					
2.3. Поточні зобов'язання: а) в сумі; б) в % до позикового капіталу					
у тому числі:					
2.3.1. Короткострокові кредити і позики: а) в сумі; б) в % до поточних зобов'язань					
2.3.2. Кредиторська заборгованість за товари: а) в сумі; б) в % до поточних					

Показник	Джерело інформації	На початок року	На кінець року	Зміни (+, -)	
				в сумі	%
зобов'язань					
2.3.3. Поточні зобов'язання: за розрахунками: а) в сумі; б) в % до поточних зобов'язань					
2.4. Доходи майбутніх періодів: а) в сумі; б) в % до позикового капіталу					
Всього джерел					

Висновок:

Завдання 3. Проаналізуйте склад та динаміку зобов'язань суб'єкта господарювання. Зробіть висновок щодо залежності фінансового стану суб'єкта господарювання від зміни складу зобов'язань суб'єкта господарювання.

Показники	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Відхилення	
		тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
Всього поточних зобов'язань:			100		100		X
1. Кредити банків							
2. Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями							
3. Векселі видані							
4. Кредиторська заборгованість							
5. Поточні зобов'язання за розрахунками							

Висновок:

Розрахункове завдання «Аналіз фінансової стійкості суб'єкта господарювання»

Абсолютні показники фінансової стійкості суб'єкта господарювання:

1. Наявність власних оборотних коштів ($K_{вл.о.к.}$):

$$K_{вл.о.к.} = \text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}$$

2. Наявність власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат – $K_{вл.дз}$ (функціонуючий капітал):

$$K_{вл.дз} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} - \text{Необоротні активи}$$

3. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат ($K_{заг}$):

$$K_{заг} = \text{Власний капітал} + \text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Короткострокові кредити} - \text{Необоротні активи}$$

4. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів ($\Delta K_{вл.о.к.}$) для формування запасів і витрат:

$$\Delta K_{вл.о.к.} = K_{вл.о.к.} - ЗВ,$$

де ЗВ – запаси і витрати.

5. Надлишок (+) або нестача (-) власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат ($\Delta K_{вл.дз}$):

$$\Delta K_{вл.дз} = K_{вл.дз} - ЗВ.$$

6. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат ($\Delta K_{заг}$):

$$\Delta K_{заг} = K_{заг} - ЗВ,$$

За допомогою цих показників визначається трикомпонентний тип фінансової стійкості суб'єкта господарювання:

$$S(K) = \begin{cases} 1 \text{ якщо } K > 0; \\ 0, \text{ якщо } K < 0. \end{cases}$$

Розрахунки наведених показників дають можливість класифікувати суб'єкта господарювання за ступенем їхньої фінансової стійкості. Можливі чотири типи ситуацій.

1. *Абсолютна фінансова стійкість* (трикомпонентний показник даного типу фінансової стійкості має вигляд $S = \{1,1,1\}$):

$$ЗВ < K_{вл.о.к.}$$

2. *Нормальна фінансова стійкість* (показник типу фінансової стійкості $S = \{0,1,1\}$):

$$ЗВ < K_{вл.дз.}$$

3. *Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан* (показник типу фінансової стійкості $S = \{0,0,1\}$):

$$ЗВ = K_{заг.} + D_{т.д.}$$

де $D_{т.д.}$ – тимчасово вільні джерела.

4. *Кризовий фінансовий стан* (показник типу фінансової стійкості $S = \{0,0,0\}$).

$$ЗВ < K_{заг.} + D_{т.д.}$$

Відносні показники фінансової стійкості суб'єкта господарювання:

1. *Коефіцієнт автономії $K_{авт.}$* (або коефіцієнт фінансової незалежності, або коефіцієнт концентрації власного капіталу), що характеризує частку власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність. Чим вище значення коефіцієнта автономії, тим суб'єкта господарювання більш фінансово стійкий, стабільніший і незалежніший від зовнішніх кредиторів та інвесторів.

2. *Коефіцієнт фінансової залежності $K_{зал}$* (або коефіцієнт концентрації позикового капіталу) є оберненим до коефіцієнта автономії:

$$K_{зал} = 1 / K_{авт.}$$

Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ф.р.}$) (або фінансового левериджу) показує співвідношення позикових і власних засобів. Якщо його значення, якщо воно дорівнює, наприклад 0,2, означає, що на кожну 1 грн. власних засобів, вкладених в активи суб'єкта господарювання, 20 к. приходиться на позикові. Чим більше значення показника, тим вищий ризик акціонерів, тому

що у випадку невиконання зобов'язань зростає можливість банкрутства підприємства. Критичне значення коефіцієнта дорівнює 1.

3. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (K_{303}), що характеризує ступінь забезпеченості суб'єкта господарювання власними оборотними засобами, які необхідні для фінансової стійкості.

4. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами (K_{336}) показує наскільки запаси і витрати покриті власними оборотними коштами або мають потребу в залученні позикових засобів.

5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (K_m) показує наскільки мобільні власні джерела засобів фінансової точки зору.

Таблиця 1

Нормативні значення відносних показників відношення фінансової стійкості

Показник	Норма
Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності)	$\geq 0,5 - 0,6$
Коефіцієнт фінансової залежності	$\leq 0,4 - 0,5$
Коефіцієнт фінансового ризику	$\leq 0,5$
Показник	Норма
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\leq 0,5$
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових засобів	$\leq 0,4$
Коефіцієнт забезпеченості оборотних засобів власними оборотними коштами	$\geq 0,1$
Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами	$0,6 - 0,8$

Завдання 4. Згідно з балансом проаналізувати абсолютні показники фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

тис. грн.

Показник	Джерело інформації	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Зміни (+, -)
Власний капітал				
Необоротні активи				
Наявність власних оборотних коштів				
Довгострокові зобов'язання				
Функціонуючий капітал				
Короткострокові кредити банку				
Загальна величина джерел формування запасів і витрат				
Загальна величина запасів і витрат				
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат				
Надлишок (+) або нестача (-) для функціонуючого капіталу для формування запасів і витрат				
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат				
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості				

Висновок:

Завдання 5. Проаналізуйте ступінь забезпечення поточних активів суб'єкта господарювання власними оборотними коштами.

Показники	Джерело інформації	На початок року, тис. грн	На кінець року, тис. грн	Відхилення (+,-) тис. грн	Темп росту, %
1. Запаси та витрати					
2. Грошові кошти, дебіторська заборгованість та інші оборотні активи					
3. Всього поточних активів суб'єкта господарювання					
4. Власний капітал					
5. Необоротні активи					
6. Наявність власних оборотних коштів суб'єкта господарювання					
7. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, %					X

Висновок:

Завдання 6. Розрахуйте показники фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Зробіть обґрунтований висновок щодо залежності фінансової сталості суб'єкта господарювання від змін у структурі джерел фінансових ресурсів суб'єкта господарювання.

Показник	Джерело інформації	На початок року		На кінець року		Відхилення показника, %
		розрахунок	рівень показника, %	розрахунок	рівень показника, %	
Коефіцієнт фінансової незалежності						
Коефіцієнт фінансової залежності						
Коефіцієнт фінансового ризику						

Висновок:

Розрахункові завдання «Аналіз ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання»

Для визначення ліквідності балансу потрібно порівняти підсумки по кожній групі активів і пасивів.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо має місце така ситуація:

$$\left\{ \begin{array}{l} A_1 \geq P_1; \\ A_2 \geq P_2; \\ A_3 \geq P_3; \\ A_4 \leq P_4; \end{array} \right.$$

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки по кожній групі активу і пасиву балансу.

Узагальнюючий показник ліквідності на початок і кінець звітного періоду можна визначити за такою формулою:

$$L_{\text{узог}} = \frac{A_1 \cdot \partial_1 + A_2 \cdot \partial_2 + A_3 \cdot \partial_3}{P_1 \cdot \partial_1 + P_2 \cdot \partial_2 + P_3 \cdot \partial_3},$$

де A_1, A_2, A_3 – активи по групах ліквідності;

$\partial_1, \partial_2, \partial_3$ – частки цих груп активів у валюті балансу;

P_1, P_2, P_3 – пасиви за ступенями терміновості оплати;

$\partial_1, \partial_2, \partial_3$ – частки цих груп активів у валюті балансу.

Індекс ліквідності показує кількість днів, необхідних для перетворення поточних активів у готівку і розраховується за алгоритмом:

$$I_{\text{л}} = \frac{\sum P \cdot q}{\sum P},$$

де P – вартість поточних активів;

q – термін перетворення у готівку.

Завдання 7. З метою оцінки платоспроможності суб'єкта господарювання розрахуйте показники ліквідності оборотних активів.

Показник	Кригеріальне значення, %	Формула	На початок року		На кінець року		Відхилення показника, %
			розрахунок	рівень показника, %	розрахунок	рівень показника, %	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності							
Коефіцієнт швидкої ліквідності							
Коефіцієнт покриття							

Завдання 8. Для визначення терміну перетворення поточних активів суб'єкта господарювання розрахуйте індекс ліквідності.

Показник	Сума, тис. грн	Кількість днів, необхідних для перетворення активів у готівку	Усього
Готівка	40 000		
Дебіторська заборгованість	90 000	25	
Товарні запаси	120 000	30	
Всього			

Розрахункові завдання «Аналіз ділової активності суб'єкта господарювання»

Завдання 9. Проаналізувати співвідношення динаміки активів суб'єкта господарювання з динамікою обсягу реалізації продукції та прибутку.

Показники	Джерело інформації	Звітний рік	Минулий рік	Відхилення	Темп приросту, %
Обсяг реалізації продукції					
Вартість активів					
Валовий прибуток					

Висновок:

Завдання 10. Проаналізуйте динаміку виручки від реалізації продукції. Визначте вплив факторів на виручку від реалізації.

Показник	Період		Відхилення (+, --)
	попередній	звітний	
Середньорічна вартість активів, тис. грн			
Ресурсовіддача, грн. (з точністю до 0,01)			
Виручка від реалізації продукції, тис. грн. у тому числі за рахунок змін: а) вартості активів; б) ресурсовіддачі	Для розрахунків:		

Висновок:

Завдання 11. Розрахуйте показники ділової активності суб'єкта господарювання за звітний період. Зробіть висновки щодо залежності коефіцієнтів оборотності від зміни складу оборотних активів суб'єкта господарювання.

Показник	Джерело інформа- ції	Розра- хунок		Рівень показника		Відхилення (+,-)
		мин. рік	зв. рік	мин. рік	зв. рік	
Коефіцієнт оборотності активів (коефіцієнт трансформації)						
Коефіцієнт оборотності оборотних активів						
Коефіцієнт оборотності запасів						
Показник тривалості обороту запасів						
Коефіцієнт оборотності готової продукції						
Показник тривалості обороту готової продукції						
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості						
Показник тривалості обороту дебіторської заборгованості						
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості						

Показник періоду обороту кредиторської заборгованості						
Тривалість операційного циклу						
Тривалість оборотності оборотного капіталу або тривалість фінансового циклу						

Висновок:

Завдання 12. Розрахуйте вплив на обсяг продукції змін середньої вартості основних фондів і фондівіддачі. За результатами розрахунків вкажіть можливі резерви підвищення обсягу реалізації.

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)	Темп росту, %
1. Середня вартість основних фондів, тис. грн.				
2. Фондовіддача, грн. з точністю до 0,01				
3. Обсяг реалізації (робіт, послуг), тис. грн. у тому числі за рахунок змін: а) середньої вартості основних фондів; б) фондівіддачі	Для розрахунків:			

Висновок:

Завдання 13. Розрахуйте показники ефективності використання оборотного капіталу: оборотність обігових коштів (кількість днів); коефіцієнт оборотності обігових коштів (кількість оборотів); розмір додатково залучених або вивільнених з обороту обігових коштів у зв'язку зі змінами тривалості обороту. Оцініть ділову активність підприємства та визначте шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів.

Показники	Формула	Джерело інформації	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення	Темп росту, %
1. Виручка від реалізації, тис. грн.	X					
2. Кількість днів періоду, що аналізується	X	X	360	360		
3. Одноденна виручка, тис. грн.		X				
4. Середній залишок обігових коштів, тис. грн.	X					
5. Оборотність обігових коштів, днів						X
6. Коефіцієнт оборотності обігових коштів, кількість оборотів						X
7. Вивільнено з обігу (-), тис. грн. залучено до обігу (+), тис. грн.	X	X	Для розрахунку:			

Висновок:

Розрахункові завдання «Аналіз прибутковості та рентабельності суб'єкта господарювання»

1. Рентабельність сукупного капіталу (або активів) (P_a):

$$P_a = \frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Капітал}} .$$

2. Рентабельність власного капіталу ($P_{вк}$):

$$P_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$$

3. Операційна рентабельність реалізованої продукції ($P_{орп}$):

$$P_{орп} = \frac{\text{Операційний прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}$$

4. Чиста рентабельність реалізованої продукції ($P_{чрп}$):

$$P_{чрп} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка) від реалізації}}$$

6. Загальна рентабельність виробничих засобів ($P_{вз}$):

$$P_{вз} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Основні засоби + Матеріальні оборотні активи}}$$

7. Загальна рентабельність суб'єкта господарювання ($P_{н/праг}$):

$$P_{н/праг} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Середньорічна вартість майна}}$$

Завдання 14. Згідно з балансом і звітом про фінансові результати зробити розрахунок показників рентабельності.

Показник, %	Джерело інформації	Початок звітного періоду	Кінець звітного періоду	Зміни (+, -)
Рентабельність активів				
Рентабельність власного капіталу				
Валова рентабельність продажів				
Операційна рентабельність продажів				
Чиста рентабельність продажів				
Загальна рентабельність підприємства				
Загальна рентабельність виробничих фондів				

Завдання 15. За даними фінансової звітності проаналізуйте ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Розрахуйте показники рентабельності. Визначте вплив факторів на рентабельність основної діяльності суб'єкта господарювання методом ланцюгових підстановок. Проаналізуйте ефективність діяльності суб'єкта господарювання.

Показник	Формула	Джерело інформації	Минулий рік		Звітний рік		Відхил. показника, %
			Розрахунок	Рівень показника, %	Розрахунок	Рівень показника, %	
Рентабельність основної діяльності							
Рентабельність власного капіталу							
Рентабельність капіталу							

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення
1. Чистий прибуток, тис. грн. 2. Собівартість реалізованої продукції тис. грн. 3. Рентабельність основної діяльності, % у тому числі за рахунок змін: а) чистого прибутку; б) собівартості реалізованої продукції			
	Для розрахунків:		

Висновок:

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначення сутності економічної діагностики.
2. Вихідна інформація: склад і вимоги до неї.
3. Характеристика джерел формування інформаційної бази економічного діагностування.
4. Характеристика способів формування інформаційної бази економічного діагностування.
5. Зміст економічної діагностики.
6. Стратегічні підходи щодо діагностування стану підприємства.
7. Характеристика методичних підходів в діагностиці стану підприємства.
8. Інструментарій економічної діагностики.
9. Вибір прийомів та способів аналізу і оцінки стану суб'єкта господарювання.
10. Стратегічні підходи щодо діагностування стану підприємства.
11. Чинники, що характеризують конкурентне середовище та обумовлюють конкурентоспроможність підприємства.
12. Характеристика провідних сил конкурентного середовища.
13. Методика комплексного оцінювання конкурентного середовища.
14. Аналіз галузі і конкурентного середовища в ній.
15. Теоретичні підходи до визначення змісту конкурентоспроможності.
16. Чинники впливу на конкурентоспроможність підприємства.
17. Поняття конкурентоспроможності продукції підприємства.
18. Чинники впливу на конкурентоспроможність продукції підприємства.
19. Методичні підходи щодо діагностики конкурентоспроможності.
20. Проблеми формування організаційно-економічного механізму системи управління конкурентоспроможністю підприємств.
21. Основи управлінської діагностики на підприємстві.
22. Інструменти управлінської діагностики.
23. Методи управлінської діагностики.
24. Діагностика структури управління.
25. Діагностика якості управлінських рішень.
26. Оцінювання зв'язків підприємства з зовнішнім середовищем.
27. Теоретичні підходи до визначення змісту та складників виробничого потенціалу суб'єкта господарювання.
28. Складові виробничого потенціалу підприємства.
29. Методичні підходи до аналізу і оцінки виробничого потенціалу підприємства.
30. Фактори впливу на виробничий потенціал підприємства.
31. Гнучкість виробничої системи та її діагностика.
32. Оцінка техніко-організаційного рівня стабільного виробництва.

33. Сутність та необхідність використання фінансової діагностики.
34. Дескриптивні моделі фінансової діагностики, їх сутність, особливості і сфера використання.
35. Предикативні моделі фінансової діагностики.
36. Нормативні моделі фінансової діагностики, їх сутність, особливості і сфера використання.
37. Діагностика за ліквідністю.
38. Діагностика за фінансовою стійкістю.
39. Діагностика за рентабельністю.
40. Життєвий цикл суб'єкта господарювання та тенденції у значеннях певних груп показників фінансового стану.
41. Поняття та цілі економічної безпеки підприємства.
42. Функціональні складові економічної безпеки підприємства.
43. Ризик в системі прийняття управлінських рішень.
44. Небезпеки в системі прийняття управлінських рішень.
45. Ідентифікація точної зони функціонування підприємства.
46. Якісні характеристики стану безпеки (небезпеки).
47. Бальна оцінка якісних характеристик стану безпеки (небезпеки).
48. Антикризовий менеджмент.
49. Економічна безпека підприємства.
50. Модель Портера.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до тренінгів з економічної діагностики
державних підприємств з дисципліни «Державне
регулювання економіки»
(для здобувачів першого рівня вищої освіти
зі спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»)

Укладач –
д-р наук з держ. упр-я, доц. **Трещов М. М.**

Редактори, оригінал-макет –

Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 05.12.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 3,02. Обл.-вид. арк. 3,25. Тираж – 5 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018